

Perheystävällinen Suomi tarvitsee viisi loikkaa

Väestöliiton perhepoliittisten linjausten perustana ovat lasten oikeudet, vanhemmuuden tukeminen, erilaisten lapsiperheiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo. Haluamme tukea toivotun lapsiluvun toteutumista ja jokaisen mahdollisuuksia perheellistyä.

Kaikki on perheestä, myös tulevaisuuden kansalaiset. Siksi ikääntyvässä väestössä lapset ovat entistäkin tärkeämpiä. Heidän tukemisensa koskettaa koko yhteiskuntaa. Väestöliiton mielestä tulee yksiselitteisesti priorisoida julkisten menojen kohdistamista lapsiperheisiin. Poliittisten päätösten vaikutukset niin lapsiin kuin syntyvyyteen olisi otettava vakavasti. Hallituksen tulevassa selvityksessä syntyvyydestä ja lapsiperheistä tulisi linjata perhepolitiikan periaatteet ikääntyvässä väestössä.

Perhepolitiikka on ennakoivaa. Siinä on kysymys myös perheen perustamisen edellytyksistä. Kun lapsi tai lapsia syntyy, on kyse vanhempien ja lasten kohtuullisesta toimeentulon turvaamisesta ja palvelujen ja muun tuen tarpeeseen vastaamisesta ja tulevaisuususkon luomisesta. Lasten asema ja oikeudet ovat myös lapsipolitiikkaa.

Lapsiperheisiin kuuluvat niin kaikki Suomeen syntyneet vauvat kuin muualta tänne muuttaneet lapset ja nuoret. Maahanmuuttajien ikärakenteen ja korkeamman syntyvyyden takia lapsiperheet ovat etniseltä, kielelliseltä ja uskonnolliselta taustaltaan vanhempia ikäryhmiä moninaisempia.

Perhekustannuksia tulee tasata lapsiperheellisten ja muiden kesken. Vastuu lasten elatuksesta ja huolenpidosta on huomioitava toimeentuloturvasa ja palveluissa. Toimeentuloturvasa tärkeitä ovat varsinaisten perhe-etuuksien kuten lapsilisän ohella yleiset tuet, esimerkiksi asumistuki tai työttömyysturva. Palveluista keskeisiä ovat sosiaali- ja terveydenhuolto sekä varhaiskasvatus, koulu, liikunta ja kulttuuri.

Niin perhe- kuin lapsipolitiikkaan kuuluu vanhempien ja lasten osallistaminen politiikkatoimia valmisteltaessa ja järjestelmän toimivuutta arvioitaessa. Osallistamiseen kuuluu sekä ihmisten suora osallisuus että perheitä ja lapsia edustavien järjestöjen kuuleminen.

Perhebarometri 2023 kartoitti väestön näkökulmia perhepolitiikasta. Tuloksista ilmeni, että valtaosa suomalaisista on huolissaan siitä, että lapsiperheiden kahtiajako hyvä- ja huono-osaisiin on voimistunut. Lapsiperheiden vanhemmista jopa seitsemän kymmenestä on huolestunut kahtiajaosta. Koulujen tukemista pidetään tärkeimpänä verovarojen kohdentamisena perheiden hyväksi. Suomalaiset kokevat myös perhepoliittiset toimet ja uudistukset aiempaa tärkeimpänä. Hoitovapaiden laajentaminen ydinperheen ulkopuolelle sai laajaa kannatusta.

Kyselyn tuloksien pohjalta ja Väestöliiton arvoista lähtien Väestöliitto kiteyttää seuraavat perhepolitiikan peruslinjat nyt ja uutta vuosikymmentä lähestyttäessä.

1. Turvataan lapsiperheiden toimeentulo

Lapsiperheitä on kaikissa tuloryhmissä. Perhekustannusten tasaajana lapsiperheiden ja muiden kesken vahvistetaan lapsilisäjärjestelmää.

Poistetaan lasten vanhempien työllistymisen esteitä. Esimerkiksi lisätään vuorohoitoa varhaiskasvatukseen ja pienille koululaisille sekä hoitoa koululaisten loma-aikoihin, myös kotiin annettavia sosiaalipalveluja kuten kotipalvelua.

Sosiaaliturvauudistuksessa varmistetaan perusturvan kohtuullinen taso siten, että vanhemman tai muun huoltajan perusturva kattaa myös lasten elatusvastuuta. Vaihtoehtoisesti aloitetaan selvitys lapsille luotavasta omasta, erillisestä perusturvaetuudesta elatuksen puutetilanteisiin.

2. Varmistetaan lasten ja perheiden ja palvelut kunnissa ja hyvinvointialueilla

Lisätään lastensuojelussa ennalta ehkäisevää avohuollon perhetyötä. Jo yhdellä estetyllä sijaishuollossa olevan lapsen tai nuoren vuosikustannuksella voidaan hankkia 3000 tuntia kotipalvelua ja lastenhoitoa, 783 terapiakäyntiä tai 15 vuodeksi rinnalla kulkija/tukihenkilö.

Varmistetaan kaikille lapsille turvallinen ja laadukas koulu ja varhaiskasvatus. Tavoitteena ovat pienemmät ryhmäkoot, enemmän opettajia, parempia tiloja, selkeä vastuunjako koulun ja vanhempien välillä sekä maanlaajuisen kouluverkoston ylläpito. Näin voidaan turvata sosiaalinen osallisuus ja maahanmuuttajalasten integrointi. Mahdollistetaan liikunta-, kulttuuri- tai muu harrastus jokaiselle lapselle.

Tuetaan lasta odottavia, vanhempia ja lapsia heidän tarpeitaan vastaavilla-sosiaali- ja terveystaluuilla. Varmistetaan turvalliset synnytykset ja vauvamyönteiset sairaalat sekä riittävät resurssit näihin. Tuetaan äidin, vauvan ja vauvaperheen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia erityisesti synnytystä edeltävänä ja ensimmäisten vuosien aikana. Vahvistetaan toimia terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja ongelmien ehkäisemiseksi, kuten lähisuhdeväkivallan tunnistamisen lisäämiseksi ja sen vähentämiseksi. Turvataan laadukkaat, hyvin resursoidut ja helposti saavutettavat universaalit ennaltaehkäisevät terveydenhoidon, neuvola ja kouluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti.

Toteutetaan kokonaisvaltaista seksuaalisuutta ja lisääntymisterveyttä koskevaa kasvatusta valtakunnallisesti yhtenäisten perusteiden mukaan. Laajennetaan perhesuunnittelupalveluja ehkäisyneuvonnan ohella hedelmällisyystietoisuudessa. Toteutetaan maksuton ehkäisy ja hedelmällisyysneuvonta alle 25-vuotiaille nuorille.

3. Vahvistetaan työn ja perheen yhteensovittamisen edellytyksiä ja käytäntöjä

Seurataan perhevapaauudistuksen toteutumista ja arvioidaan muutostarpeet.

Ratifioidaan Kansainvälisen työjärjestön ILO:n Äitiyden suojelukonventio vuodelta 2000 imetystaukojen yhdenvertaiseksi järjestämiseksi työpaikoilla.

Toteutetaan hallitusohjelman kirjaukset työn ja perheen yhteensovittamisen parantamiseksi valtiolla ja laajemmin kaikilla sektoreilla.

Selvitetään lasten hoitoon tarkoitettujen hoitovapaiden käytön laajentamista lähisukulaisille kuten isovanhemmille, sekä hoitovapaiden käyttöä ikääntyneiden hoivaan omaishoidon rinnalla.

4. Varmistetaan kohtuuhintaisen asumisen tarjonta pienituloisille perheille ja kaikille hyvä elinympäristö

Lievennetään nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvia asumistuen leikkauksia, jotta heidän mahdollisuutensa riittäviin asuinolosuhteisiin ja kykynsä kattaa välttämättömät asumismenonsa voidaan turvata. Meneillään olevassa asuntopolitiikan murroksessa turvataan erilaisiin elämäntilanteisiin sopivien kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarjonta ja riittävä tuotanto, sisältäen perhe- ja erityisryhmille tarkoitetut asunnot.

Pidättäydytään vuokra- ja omistusasumisen välimuodon eli asumisoikeusjärjestelmän lakkauttamisesta.

Mahdollistetaan lasten vuoroasuminen vanhemman tulotasosta riippumatta ja turvataan sen edellyttämät palvelut molemmissa kodeissa.

Vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyötä turvallisten lähiympäristöjen ja lähiyhteisöjen puolesta, myös digitaalisissa ympäristöissä.

5. Tehdään Suomesta hyvin käytetyn ajan mallimaa vahvistamalla digihyvinvointia perheissä

Aletaan toimeenpanna Digitaalisen hyvinvoinnin tiekarttaa parisuhteiden, lapsiperheiden ja yhteisöllisyyden tueksi (VN TEAS 2020 43).

Määritellään toiminnan valtakunnallinen vastuutaho ja perustetaan yhteistyöverkosto toimeenpanon ohjaamiseen ja seurantaan.